

Bonte Kraaien *Corvus cornix* in Noordenveld. Hoe lang nog?

Roelof Blaauw & Aaldrik H. Pot

Voor wie het leuk vindt om maandlijsten in een vastomlijnd gebied bij te houden, is de Bonte Kraai een welkome gast in de wintermaanden. De vraag is alleen hoe lang nog? In de gemeente Noordenveld is de Bonte Kraai, na een korte opleving, nagenoeg uit het 'winterbeeld' verdwenen. Net als in de rest van Drenthe en Nederland overigens.

Maandlijsten

In de gemeente Noordenveld in het noordwesten van Drenthe worden vanaf 1989 door Roelof Blaauw kwalitatieve maandlijsten van vogels bijgehouden. Er is geen gestandaardiseerde methode gebruikt. Het gebied wordt echter door verschillende werkzaamheden (SOVON-tellingen, surveillance, woon-werkverkeer, excursies, fietstochtjes etc.) redelijk fijnmazig en regelmatig doorkruist. Van minder algemene soorten, zoals de Bonte Kraai, zijn bovendien ook aantallen genoteerd. Sinds 2006 houdt ook Aaldrik Pot een maandlijst bij in hetzelfde gebied en heeft de term Leuk voor de maandlijst zijn intrede gedaan. Naast dat het bijhouden van dergelijke maandlijsten een leuke sport is zijn er door de lange reeks ook ontwikkelingen te ontdekken. Plekken waar Bonte Kraaien werden waargenomen zijn met name genoemd in

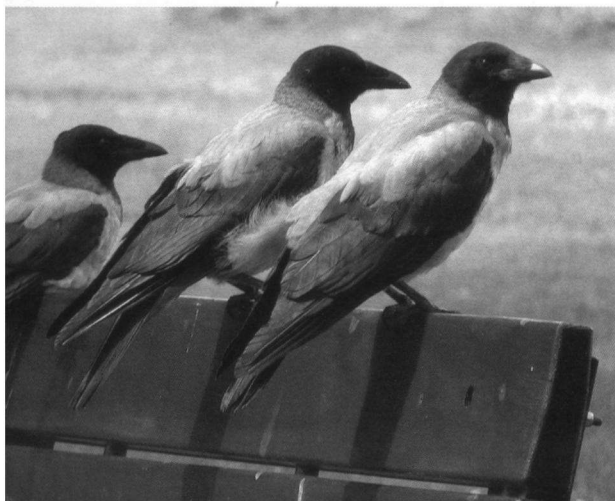
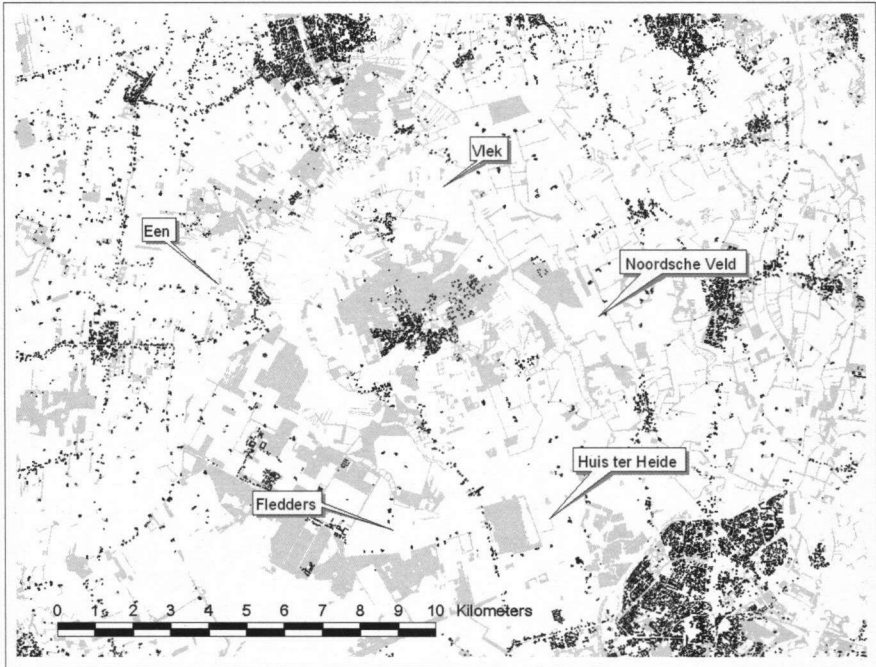

Foto 1. Bonte Kraaien.

Hooded Crows.

Figuur 1. Gebieden waar Bonte Kraaien werden waargenomen in 1989-2007 (zie Tabel 1). Bos is grijs en bebouwing zwart.

Areas where Hooded Crows occurred during 1989-2007 (see Table 1). Woodland is grey and built-up area black.

Vrijwel jaarlijkse wintergast

In Noorder- en Oosterveld is de Bonte Kraai tussen 1989 en 2007 vrijwel jaarlijks vastgesteld. Alleen in 1991, 1994 en 1998 ontbrak hij op de tellijsten (tabel 1). Het voorkomen verschilt echter per deelgebied. In Eenerstukken, Noorder- en Oosterveld oost en Broekland/Vlek is de grijze noorderling hooguit in enkele jaren te zien geweest, terwijl de waarnemingskans in Huis ter Heide en vooral De Fledders groter is. Opvallend is de plotselinge opkomst van De Fledders als verblijfgebied in 1999. Dit akkerbouwgebied tussen het Fochteloërveen en de bossen rond Westervelde is nu de enige plek in Noorder- en Oosterveld waar nog met vrij grote zekerheid Bonte Kraaien te zien zijn. Op 1 november 2007 was hier de eerste wintergast alweer present.

Merkwaardig genoeg kon in 2007 zelfs een nieuw gebied aan de lijst worden toegevoegd, Broekland/Vlek. In dit gebied in het beekdal van het Oostervortse diep tussen Langelo en Lieveren werd op 25 oktober 2007 voor het eerst, en eenmalig, een Bonte Kraai gezien.

Het grootste aantal Bonte Kraaien per gebied is 31 in het jaar 2000, maar meestal gaat het om maximaal 5 tot 20 individuen per gebied. Uit het overzicht blijkt dat Bonte Kraaien in Noorder- en Oosterveld in een bepaald jaar stevast in één gebied verblijven. Alleen in 1999 en 2003 zijn er waarnemingen uit twee verschillende gebieden. Dit kan er op duiden dat de kraaien in een bepaald jaar plaatsstroom zijn en misschien is er wel sprake van een 'Noorder- en Oosterveld-winterpopulatie' die het ene jaar hier en het andere jaar daar zit. Uit de getallenreeks komt geen eenduidige trend naar voren en ook blijkt er geen verband te zijn met de strengheid van de winter.

Bonte Kraaien trekken in Noordenveld meestal op met hun Zwarte soortgenoten, vaak in groepen tot enkele tientallen vogels. Wintergasten arriveren meestal in november. De twee hierboven genoemde data zijn meteen de vroegste najaarsdata uit de gehele periode. De laatste Bonte Kraaien worden meestal tussen 1 en 13 maart (2004-2007) gezien.

Jaar	Huis ter Heide	Een	Noordsche Veld	Fledders	Vlek	Totaal
1989	0	0	2	0	0	2
1990	0	0	1	0	0	1
1991	0	0	0	0	0	0
1992	0	20	0	0	0	20
1993	15	0	0	0	0	15
1994	0	0	0	0	0	0
1995	0	0	9	0	0	9
1996	4	0	0	0	0	4
1997	17	0	0	0	0	17
1998	0	0	0	0	0	0
1999	4	0	0	3	0	7
2000	0	0	0	31	0	31
2001	0	0	0	5	0	5
2002	0	0	0	13	0	13
2003	6	0	0	10	0	16
2004	0	0	0	10	0	10
2005	0	0	0	5	0	5
2006	0	0	0	3	0	3
2007*	0	0	0	2	1	3

Tabel 1. Jaarmaxima van Bonte Kraaien in een aantal gebieden in de gemeente Noordenveld. * stand tot 26 november 2007.

Maximum numbers of wintering Hooded Crows in different parts of the study area in 1989-2007 (in 2007: up to 26 November).

Bezorgdheid

De gemeente Noordenveld is de laatste twintig jaren niet bepaald het walhalla voor Bonte Kraaien. Dat was daarvoor wel anders, want tot midden jaren tachtig zijn er nog maxima van enkele honderden geteld. Vergeleken met toen is er een forse terugval. Dat vinden wij niet leuk, want het zou kunnen betekenen dat de Bonte Kraai binnen enkele jaren op onze tellijsten zal ontbreken. Dit geldt overigens niet alleen voor onze gemeente, maar voor de hele provincie Drenthe. Tot in het midden van de jaren negentig kon men in Drenthe nog genieten van grote groepen Bonte Kraaien. In januari 1978 en 1983 werden in heel Drenthe nog 3100-4200 Bonte Kraaien geteld en werd de populatie op 4500-4800 geschat, maar aan het begin van de jaren negentig was dit aantal gedaald tot ca. 300 (Venema 2001). Deze achteruitgang komt

overeen met de landelijke trend (Bijlsma *et al.* 2001).

Aan het eind van de jaren negentig moest je voor het zien van Bonte Kraaien vooral op de Waddeneilanden of aan de kust zijn. In het Lauwersmeer en het Eemshavengebied worden ook nu nog groepen van enkele tientallen beesten gezien. In Drenthe waren het Dwingelderveld en de omgeving van de vuilstort van de VAM in Wijster lange tijd nog 'garantieplekken' voor deze soort. Een blik in het waarnemingenarchief van de Werkgroep Avifauna Drenthe en rapporten van Joop Kleine (2004-2007) leert dat de aantallen ook hier zijn gereduceerd tot 10-20 exemplaren.

Er wordt er vanuit gegaan dat onze Bonte Kraaien afkomstig zijn uit Zuid-Scandinavië (Bijlsma *et al.* 2001). De achteruitgang van overwinterende kraaien in Nederland wordt in verband gebracht met de verbeterde voedselsituaties in of dichterbij de broedgebieden. Ze zakken in de winter niet meer zo ver af richting West-Europa. Dat komt overeen met bevindingen tot beginjaren tachtig toen dichtheden in de Scandinavische broedgebieden min of meer stabiel bleven (Witkamp 2002). Maar misschien is er meer aan de hand, want monitoring in Zweden (punttellingen) laat zien dat de broedvogelpopulatie tussen 1975 en 2005 bijna met de helft is teruggelopen (-2% per jaar) en de winterpopulatie (december) met een kwart (Lindström & Svensson 2006). Allemaal niet eenduidig dus.

Wat wel duidelijk is: Wie nog Bonte Kraaien wil zien, weet nu waar ze nog te vinden zijn. Je moet er echter wel snel bij zijn...

Summary: Hooded Crows *Corvus cornix* in the Noorderveld, but for how long?

Monthly counts of Hooded Crows in North-Western Drenthe since 1989 overall showed low numbers dwindling to 5 or less since 2005 (Table 1). This decline is consistent with the long-term trend in the province of Drenthe, where an estimated 4500-4800 in 1978-83 declined to 300 in 1990. This decrease has persisted to the present day. In the study area Hooded Crows show a tendency to winter at particular patches and rarely occur in more than one location in any one winter (Table 1). The reason for this sedentary behaviour, interrupted by sudden shifts, is not known.

The decrease of the crows, which probably originate from Scandinavia, might be due to improved wintering conditions closer to the breeding grounds. However, breeding numbers in Sweden have decreased almost two-fold during the past 30 years.

Literatuur

- Bijlsma R.G., Hustings F. & Camphuysen C.J. 2001. Algemene en schaars vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- Kleine J. 2004-2007 (in serie). Fauna-inventarisatie Nationaal park Dwingelderveld en omgeving 2003-2006. Rapport in eigen beheer, Dwingeloo.
- Lindström A. & S. Svensson 2006. Monitoring population changes of birds in Sweden. Annual report 2005 Dept. of Ecology, Lund University, Lund.
- Venema P. 2001. Wintervogels van Drenthe. van Gorcum, Assen.
- Witkamp C. 2002. Bonte Kraai. *Corvus cornix*. In: LWVT/SOVON. Vogeltrek over Nederland 1976-1993: pagina 230-231. Schuyt & Co., Haarlem.

Adres:

Staatsbosbeheer Langelo,
Oosterweg 4, 9333 PL Langelo